
 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-2-93-98>

 <https://orcid.org/0000-0002-7184-1822>

ШЛІХТА Ганна Олександрівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка, професорка катедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики,
Рівненський державний гуманітарний університет
e-mail: hanna.shlikhta@rshu.edu.ua

УДК 378.018.8:004-051]:17.022.1-047.22(045)

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ФЕНОМЕНУ ЦІННІСНО-ДЕОНТОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО ІТ-ФАХІВЦЯ

Проаналізовано дослідження сутності і структури феномену ціннісно-деонтологічних компетентностей сучасного ІТ-фахівця, виокремлено принципову роль деонтологічного аспекту в професійній підготовці майбутніх фахівців ІТ-галузі.

Наголошено, що базовою тезою нашого дослідження є формування ціннісно-деонтологічної компетентності в ІТ-фахівця, що неможливе без визначення сутності означеного феномену. Проаналізовано українську та зарубіжну практику відповідних досліджень, визначено різноманіття тлумачень структури компетентності.

Справедливим наслідком є виокремлення у структурі компетентності таких елементів, що об'єднані у 3 основні групи: когнітивні, афективні, особистісні. Отже, метою статті аргументовано довести тезу, що якісна професійна підготовка фахівців ІТ-галузі, яка не можлива без сформованої деонтологічної компете-

нтності. З'ясовано сутність компетенції, що передбачає розуміння основних моральних принципів, таких як правдивість, справедливість, повага до іншого, відповідальність, толерантність і т.д. Вона також охоплює вміння оцінювати моральну стійкість власних інтересів і принципів та їх збіжності з принципами інших людей, а також з вимогами соціальних норм і правил. Крім того, ціннісно-деонтологічна компетенція включає в себе здатність до етичного мислення та аналізу, зокрема, вміння розуміти етичні аспекти питань і проблем, виявляти можливі ділові конфлікти та пропонувати конструктивні рішення, що враховують етичні принципи.

Виокремлені елементи ціннісно-деонтологічної компетентності сучасного ІТ-фахівця допоможуть у розробках відповідних програм навчання, у застосуванні різноманітних методів навчання, стимулювання особистісного розвитку, створенні етичних кодексів та

політик.. Таким чином, вказано на перспективність запровадження осягнення феномену формування ціннісно-деонтологічної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі.

Ключові слова: вища освіта; ціннісно-деонтологічна компетентність; складові компетентності; соціальна компетентність; фахівці ІТ-галузі.

Постановка проблеми. В основу чергового етапу нашого дослідження, що присвячений з'ясуванню сутності й структури феномену ціннісно-деонтологічних компетентностей сучасного ІТ-фахівця покладено 1) обґрунтовану нами тезу про актуальність формування аксіологічної й деонтологічної компетентностей у фахівців відповідного профілю, 2) усталене наукове трактування сучасної вищої освіти як специфічного процесу формування професійних компетентностей, 3) доведене нами положення про нормативний й науковий акцент в сучасній освіті на промоцію універсальних (гуманітарних) цінностей й актуальність культури обов'язку, невід'ємною частиною якої є деонтологічний спосіб мислення.

Мета статті. Посутнім для наших подальших міркувань є феномен компетентності, фундаментальний й евристично значимий для сучасної педагогічної науки та освітянської практики, а також компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. Перспективним, з точки зору методики дослідження, вбачаємо перехід від аналізу структури загального концепту «компетентність» до конкретизації змістовного наповнення структурних елементів аксіологічної й деонтологічної компетентностей сучасного ІТ-фахівця. Водночас, зважаючи на усталене трактування компетентності як складної інтегрованої характеристики особистості, що визначає її здатність успішно соціалізуватися й адаптуватися до зовнішніх умов і викликів, вбачаємо за необхідне продемонструвати потенціал і перспективи ціннісно-деонтологічних компетентностей як основи соціалізації (зокрема, професійної) майбутнього ІТ-фахівця. Отже, метою нашої статті є визначення сутності та структури феномену ціннісно-деонтологічної компетентності у формуванні такої компетентності в ІТ фахівців.

Виклад основного матеріалу. У ранішніх дослідженнях ми акцентували увагу на нормативному визначенні поняття компетентності як сукупності знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей [1]. Водночас, не можливо оминати увагою той факт, що у контексті реалізації Болонсько-

го процесу, який передбачає уніфікацію освітніх систем різних країн, були сформульовані такі актуальні для сучасної освіти компетентності функціонального характеру: 1) інструментальні компетентності: когнітивні (пізнавальні) здатності, методологічні здатності, технологічні здатності та лінгвістичні здатності; 2) міжособистісні компетентності: індивідуальні здатності типу соціальних навичок (соціальна взаємодія та співпраця); 3) системні компетентності: здатності, уміння та навички, що стосуються систем в цілому (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань; потрібні попередньо надбані інструментальні та міжособистісні компетенції) [2, с. 8–9].

Формування означених компетентностей визнається стратегічним завданням сучасної освіти. Своєю чергою у межах проєкту ОЕСР (East Oakland Community Project) напрацьовано три категорії компетентностей як концептуальної бази: 1) автономна діяльність; 2) інтерактивне використання засобів; 3) вміння функціонувати в соціально гетерогенних групах [3, с. 178]. Вказані категорії компетентностей, до слова, нині враховуються при формуванні очікуваних результатів навчання майбутнього ІТ-фахівця. Взавши до уваги означені класифікації компетентностей, можливо стверджувати, що ціннісно-деонтологічні компетентності сучасного ІТ-фахівця за болонським підходом можна віднести до групи міжособистісних компетентностей, а за методикою ОЕСР – до компетентностей, що є основою функціонувати в соціально гетерогенних групах. Вказане важливе для визначення аксіологічної й деонтологічної компетентностей у структурі компетентностей майбутнього ІТ-фахівця.

З цього ж приводу варто наголосити, що за своїм змістом і функціональним навантаженням ціннісно-деонтологічні компетентності обґрунтовано віднести до соціальних компетентностей. Нині у науці утвердилося розуміння соціальних компетентностей як ключових, оскільки вони мають принципове значення для змісту взаємодії з оточенням, участі у житті суспільства, характеру соціальної діяльності особистості [4]. При цьому ключові компетентності в європейській освітній практиці визначено як ті, які всі люди потребують для особистої реалізації та розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інтеграції і працевлаштування. Крім того, соціальні компетентності базуються на особливому ставленні до співпраці, наполегливості й порядності, зацікавленості у соціально-економічному розвитку й міжкультурному діалозі, цінуванні різноманітності і готовності до компромісу [5, с. 9].

У перерахованих характеристиках соціальних компетентностей у їх європейському розумінні не складно побачити відображення стрижневих європейських цінностей, якими виступають ліберальні фундаментальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою, а також правова і соціальна держава. Як вказує українська дослідниця Наталія Амелеченко, будучи поєднанням ліберальних та демократичних ідей, європейські цінності позначаються як «ліберально-демократичні» і постають в якості принципів функціонування державних і політичних інститутів сучасних європейських країн та Європейського Союзу [6, с. 1]. Додамо, європейські цінності покладено і у фундамент освітньої політики, зокрема у частині формування соціальних компетентностей як важливої мети сучасного освітнього процесу, зокрема у вищій школі.

У контексті нашого дослідження принциповою є констатація європейськими освітніми експертами наявності зв'язку соціальних компетентностей з такими суспільними й індивідуальними цінностями як-от особистий і соціальний добробут, оптимальне фізичне й психічне здоров'я, гендерна рівність і недискримінація, суспільні інтереси й культури. Крім того, європейці наголошують, що для успішної міжособистісної та соціальної активності важливо розуміти загальноприйняті кодекси поведінки та манери в різних суспільствах і середовищах [5, с. 9]. Іншими словами, описуючи соціальну компетентність, європейські експерти оперують термінами й категоріями ціннісно-деонтологічного дискурсу й фактично підтверджують актуальність формування аксіологічної й деонтологічної компетентностей.

Зауважимо також, що за своїм предметним наповненням соціальні компетентності передбачають здатність оцінювати соціальні ситуації та визначати, що очікується або вимагається; розпізнавати почуття та наміри інших; і вибрати соціальну поведінку, яка найбільше підходить для даного контексту [7]. При цьому, прикметним є застереження американських психологів про певну кореляцію між тим, що визнається належним й прийнятним для ефективного соціального функціонування й особливостями цього соціального середовища. Своєю чергою, група ірландських дослідників – Сінін Ванг, Мері Квірке, Конор Мак Гукін, наголошує на перманентній актуальності соціальних компетентностей, «оскільки ми продовжуємо навчатися та адаптуватися до різноманітних нових ситуацій у житті. Такий підхід необхідний, щоб допомогти людині розвинути соціальні

здібності та впоратися з новими викликами» [8, с. 243]. Науковці акцентують увагу, що соціальні компетентності є ключовим чинником успіху у житті, оскільки саме формують наші здібності та можливості, допомагаючи нам реалізувати свій справжній потенціал. Повною мірою це відноситься і до аксіологічної й деонтологічної компетентностей як важливих передумов адаптації до зовнішніх соціальних умов і викликів, як основи соціалізації (зокрема, професійної) майбутнього ІТ-фахівця.

Між тим, очевидна багатогранність такого педагогічного феномену як компетентність і його значення в сучасній освітній діяльності зумовила значну увагу до нього, підтвердженням чому є праці українських і зарубіжних дослідників (зокрема, варто згадати Н. Бібік [9], С. Калашнікову [10], В. Лугового [11], Я. Саламон [12], Т. Тюльпу [13], Г. Франссона [14] та інших). Окремим аспектом дослідження феномену компетентності стала особлива увага до його структури. Спеціальний аналіз української та зарубіжної практики відповідних досліджень доводить плюралізм визначень структури компетентності, серед яких виокремимо такі трактування:

- як поєднання взаємовідповідних пізнавальних ставлень й практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, усього що можна мобілізувати до активної дії;

- як системне утворення, що включає знання, пізнавальні й практичні уміння і навички, емоції, цінності й етичні норми, мотивацію [15];

- як сукупність компонент: мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, ціннісно-рефлексивного, емоційно-вольового [16];

- як комплексна система, що має особистісно-соціально-діяльнісний характер і включає певного рівня знання, уміння, навички, ставлення;

- як динамічне поєднання когнітивних та мета-когнітивних вмінь, навичок, знань та розуміння, міжособистісних, розумових та практичних вмінь та навичок і етичних цінностей [2, с. 3];

- як динамічне поєднання знань, розуміння, умінь і навичок, а також здатностей, що формуються у процесі реалізації освітніх програм [17, с. 28];

- як специфічний ланцюжок взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного, особистісного [18];

- як система, що складається зі знань, ставлення до знань, критичного мислення та різних навичок [19, с. 5].

- як сукупність індивідуальних здатностей, професійних знань, умінь і навичок,

моральних цінностей, ставлень, наявність відповідної освіти і досвіду роботи, необхідних для виконання професійних функцій.

Сформульовані у різні періоди бачення структури компетентності узагальнено містять типові елементи, які у термінах британського психолога Джона Равена [20] можна розподілити на такі основні групи: 1) *когнітивні* (знання, уміння, навички), 2) *афективні* (настанова, емоції, стимул, цінності, ставлення), 3) *особистісні*: а) волевій якості (поведінкові зусилля, мобілізація енергії, наполегливість), б) досвід (спосіб мислення й вирішення проблем повсякденного й професійного життя).

Знання структури ціннісно-деонтологічної компетенції може допомогти у формуванні такої компетентності в ІТ фахівців наступним чином: 1) розробка відповідної програми навчання, яка буде відповідати конкретним потребам у формуванні ціннісно-деонтологічної компетенції в ІТ фахівців; 2) застосування різноманітних методів навчання, які сприяють розвитку різних складових компетенції, таких як лекції, дискусії, кейси, тренінги, рольові ігри тощо; 3) стимулювання особистісного розвитку, таких як емпатія, соціальна відповідальність, культурна компетентність та інші; 4) створення етичних кодексів та політик, які визначають норми поведінки ІТ фахівців та сприяють формуванню ціннісно-деонтологічної компетенції; 5) оцінка результатів, які дозволять відповідно коригувати навчальні програми та методи навчання.

З іншого боку, напрацьований значний матеріал щодо феномену «компетентність», на чому наголошувалося у попередньому викладі, призвів до формування спеціального наукового підходу – компетентнісного. Суть вказаного підходу полягає у зосередженні освітніх зусиль на формуванні особистості здобувача освіти, отож метою освітнього процесу визнається комплексне засвоєння знань, практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних якостей, морально-етичних цінностей – інтегральне формування компетентностей, що уможливають успішну реалізацію особистості у різних галузях життєдіяльності. Компетентнісний підхід розглядається «як альтернатива більш традиційному знанневому підходу, орієнтованому на формування змістовних одиниць, бо він орієнтований на формування компетентностей» [21, с. 134]. З цього походить важлива для нашого дослідження теза, що освітній процес маючи на меті формування певних компетентностей мусить враховувати їхні когнітивні, афективні й особистісні аспек-

ти, а отже орієнтуватися на розвиток відповідних структурних складових компетентностей як основи й запорук їхньої дієвості.

Висновки. У підсумку чергового етапу нашого дослідження, присвяченого з'ясуванню сутності й структури феномену ціннісно-деонтологічних компетентностей сучасного ІТ-фахівця є підставою відзначити таке:

1. Ідея формування ціннісно-деонтологічних компетентностей ІТ-фахівця узгоджується з актуальним для сучасної освіти положенням про обов'язковість засвоєння універсальних (гуманітарних) морально-етичних принципів і цінностей шляхом їхньої інкорпорації у структуру професійних компетентностей. При цьому аналіз національної та зарубіжної практики класифікації компетентностей дозволяє віднести аксіологічну й деонтологічну компетентності до соціальних компетентностей, як важливих передумов адаптації до зовнішніх соціальних умов і викликів і як основи соціалізації (зокрема, професійної) майбутнього ІТ-фахівця.

2. Принципова важливість для сучасної освітньої діяльності такого педагогічного феномену як компетентність зумовила значну увагу до нього, зокрема до його структури. Спеціальний аналіз української та зарубіжної практики відповідних досліджень доводить плюралізм визначень структури компетентності, втім їхнє узагальнення дозволяє розподілити елементи компетентності на такі основні групи: 1) *когнітивні* (знання, уміння, навички), 2) *афективні* (настанова, емоції, стимул, цінності, ставлення), 3) *особистісні*: а) волевій якості (поведінкові зусилля, мобілізація енергії, наполегливість), б) *досвід* (спосіб мислення й вирішення проблем повсякденного й професійного життя).

Список бібліографічних посилань

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 08.01.2022)
2. Вступне слово до Проекту ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес. Socrates–Tempus, 2006. 108 с.
3. Малезик П.М. Теоретичні й методичні засади технічної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2020. 487 с.
4. Цільмак О.М. Складові структури компетентностей. *Наука і освіта*, 2009. №1-2. С. 128–135.
5. The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework is as annex of a Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*, December 2006/L394. URL: <https://www.british-council.org/sites/default/files/youth-in-action-keycomp-en.pdf> (дата звернення: 23.08.2022).

6. Амелченко Н. Цінності об'єднаної Європи. Київ: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2013. 42 с.
7. Social Competence. *APA Dictionary of Psychology*. American Psychological Association, 2022. URL: <https://dictionary.apa.org/social-competence> (дата звернення: 23.08.2022).
8. Wang X., Quirke M., Mc Guckin C. The Importance of Social Competence for Twenty-First Century Citizens The Use of Mixed Reality for Social Competence Learning in Mainstream Education. *Methodologies and Use Cases on Extended Reality for Training and Education*. Hershey, United States: Igi Global, 2022. Pp. 242–268.
9. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: КІС, 2006. С. 26–34.
10. Калашнікова С.А. Компетентнісно-орієнтований підхід: базові поняття та положення. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Педагогіка. Психологія, 2010. № 13(1). С. 32–40.
11. Луговий В.І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка і психологія*. Вісник АПН України, 2009. № 2. С. 13–25.
12. Salamon J. Wartości i cnoty etyczne pielęgniarstwa i ich znaczenie w pracy zawodowej. Wydawnictwo Medyczne Cornetis. URL: <http://cornetis.pl/artykul/2765.html> (дата звернення: 4.06.2022).
13. Тюльпа Т.М. Аксиологічний підхід до формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей у професійній підготовці. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2019. № 6(93). С. 271–279.
14. Fransson G. Understanding Morality and Ethics: Maneuvering Ethical Dilemmas in Digital Educational Contexts. In O. Dreon and D. Polly (Eds.). *Teacher Education for Ethical Professional Practice in the 21st Century*. IGI Global, 2017. Pp. 72–97.
15. The Definition and Selection of Key Competencies. URL: <https://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf> (дата звернення: 29.07.2022).
16. Головань М.С. Компетентність і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*, 2008. № 3. С. 23–30.
17. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Видавництво Львівська політехніка, 2014. 168 с.
18. Кожушко С.П. Сутність та структура феномену «компетентність майбутнього фахівця у здійсненні професійної взаємодії». *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*, 2014. Вип. 199(2). С. 150–157.
19. The life skills approach in Europe. European Commission, 2018. 9 p. URL: https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/03/Life-Skills-Approach-in-Europe-summaryEN_FINAL_13042018-1.pdf (дата звернення: 12.10.2022).
20. Равен Дж. Компетентність в сучасному суспільстві: виявлення, розвиток і реалізація / пер. с англ. М.: Когіто-Центр, 2002. 396 с.
21. Круглик В.С. Система підготовки майбутніх інженерів-програмістів до професійної діяльності у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2018. 682 с.
4. Tsilmak, O.M. (2009). Component structures of competences. *Science and Education*, 1-2: 128–135 [in Ukr.].
5. The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework is as annex of a Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*, December 2006/L394. Retrieved 23.08.2022, from <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/youth-in-action-keycomp-en.pdf> [in Ukr.].
6. Amelchenko, N. (2013). Values of united Europe. Kyiv: Public Association "Laboratory of Legislative Initiatives". 42 p. [in Ukr.].
7. Social Competence (2022). *APA Dictionary of Psychology*. American Psychological Association. Retrieved 23.08.2022, from <https://dictionary.apa.org/social-competence> [in Ukr.].
8. Wang X., Quirke M., Mc Guckin, C. (2022). The Importance of Social Competence for Twenty-First Century Citizens The Use of Mixed Reality for Social Competence Learning in Mainstream Education. *In Methodologies and Use Cases on Extended Reality for Training and Education*. Hershey, United States: Igi Global. Pp. 242–268 [in Ukr.].
9. Bibyk, N.M. (2006). Competency approach: reflective analysis. *In Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*. Kyiv: KIS. Pp. 26–34 [in Ukr.].
10. Kalashnikova, S.A. (2010). Competency-oriented approach: basic concepts and provisions. *Pedagogical education: theory and practice*. *Pedagogy. Psychology*, 13(1): 32–40 [in Ukr.].
11. Lugovoi, V.I. (2009). The European concept of the competence approach in higher education and the problems of its implementation in Ukraine. *Pedagogy and psychology*. *Bulletin of the APN of Ukraine*, 2: 13–25 [in Ukr.].
12. Salamon, J. Wartości i cnoty etyczne pielęgniarstwa i ich znaczenie w pracy zawodowej. Wydawnictwo Medyczne Cornetis. Retrieved 04.06.2022, from <http://cornetis.pl/artykul/2765.html> [in Ukr.].
13. Tulpa, T.M. (2019). Axiological approach to the formation of social competence of future specialists of socioeconomic specialties in professional training. *Personal spirituality: methodology, theory and practice*, 6(93): 271–279 [in Ukr.].
14. Fransson, G. (2017). Understanding Morality and Ethics: Maneuvering Ethical Dilemmas in Digital Educational Contexts. In O. Dreon and D. Polly (Eds.). *Teacher Education for Ethical Professional Practice in the 21st Century*. IGI Global. Pp. 72–97 [in Ukr.].
15. The Definition and Selection of Key Competencies. Retrieved 29.07.2022, from <https://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf> [in Ukr.].
16. Golovan, M.S. (2008). Competence and competence: theory experience, theory of experience. *Higher Education of Ukraine*, 3: 23–30 [in Ukr.].
17. Rashkevich, Yu.M. (2014). The Bologna process and the new paradigm of higher education: a monograph. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House. 168 p. [in Ukr.].
18. Kozhushko, S.P. (2014). The essence and structure of the phenomenon "competence of the future specialist in professional interaction". *Scientific Bulletin of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. Series: Pedagogy, psychology, philosophy*, 199(2): 150–157 [in Ukr.].
19. The life skills approach in Europe (2018). European Commission. 9 p. Retrieved 12.10.2022, from https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/03/Life-Skills-Approach-in-Europe-summaryEN_FINAL_13042018-1.pdf [in Ukr.].
20. Raven, Dzh. (2002). Competence in modern society: identification, development and implementation. Moscow: Kogito-Center. 396 p. [in Ukr.].
21. Kruglyk, V.S. (2018). The system of training future software engineers for professional activity in higher educational institutions: Theses of Dr. Sciences Dissertation of Pedagogy. Zaporizhzhia. 682 p. [in Ukr.].

References

1. On higher education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 No. 1556-VII. Retrieved 08.01.2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukr.].
2. Introduction to the TUNING Project – harmonization of educational structures in Europe (2006). The contribution of universities to the Bologna process. Socrates – Tempus. 108 p. [in Ukr.].
3. Malezhik, P.M. (2020). Theoretical and methodical principles of technical training of future specialists in information technologies: Theses of Dr. Sciences of Pedagogy. Kyiv. 487 p. [in Ukr.].

SHLIKHTA Ganna PhD in Pedagogy, Associate Professor of Information and Communication Technologies Department,
Rivne State University of Humanities**THE ESSENCE AND STRUCTURE OF THE PHENOMENON OF VALUE AND DEONTOLOGICAL
COMPETENCIES OF A MODERN IT SPECIALIST**

Summary. *The article analyzes the study of the essence and structure of the phenomenon of value and deontological competencies of a modern IT specialist, and highlights the fundamental role of the deontological aspect in the professional training of future IT specialists.*

It is emphasized that the basic thesis of our study is the formation of value and deontological competence in an IT specialist, which is impossible without defining the essence of this phenomenon. The Ukrainian and foreign practice of relevant research is analyzed, and the variety of interpretations of the competence structure is determined.

A fair consequence is the allocation of the following elements in the structure of competence, which are grouped into 3 main groups: cognitive, affective, and personal. Thus, the purpose of the article is to prove the thesis that high-quality professional training of IT specialists is impossible without the formed deontological competence. The author clarifies the essence of competence, which implies an understanding of basic moral principles such as truthfulness, justice, respect for others, responsibility, tolerance, etc. It also includes the ability to assess the moral stability of one's own interests and principles and

their convergence with the principles of other people, as well as with the requirements of social norms and rules. In addition, value and deontological competence includes the ability to think and analyze ethically, in particular, the ability to understand the ethical aspects of issues and problems, identify possible business conflicts and propose constructive solutions that take into account ethical principles.

The highlighted elements of the value and deontological competence of a modern IT specialist will help in the development of appropriate training programs, in the use of various teaching methods, in stimulating personal development, and in creating ethical codes and policies. Thus, the prospects of introducing the comprehension of the phenomenon of formation of value and deontological competence in the process of professional training of future IT specialists are indicated.

Keywords: *higher education; value and deontological competence; components of competence; social competence; IT specialists.*

*Одержано редакцією 13.06.2023
Прийнято до публікації 23.06.2023*